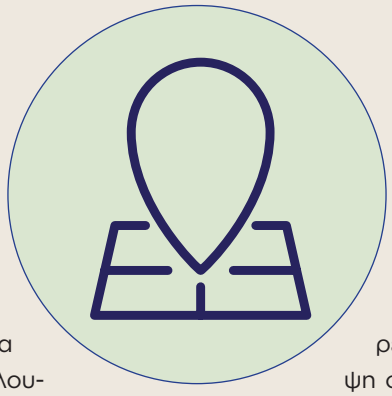
08 Εθνικές προϋποθέσεις εφαρμογής και οδικός χάρτης μετάβασης

Πέρα από τις ευρωπαϊκές διεκδικήσεις, η νέα ΚΑΠ απαιτεί και ένα σαφές εθνικό σχέδιο εφαρμογής. Η επόμενη περίοδος δεν θα κριθεί μόνο από το τελικό περιεχόμενο των κανονισμών ή από το ύψος των διαθέσιμων πόρων, αλλά από την ικανότητα του εθνικού συστήματος να σχεδιάσει, να εφαρμόσει, να παρακολουθήσει και να αξιολογήσει τις παρεμβάσεις με τρόπο λειτουργικό, αξιόπιστο και κατανοητό για τους δικαιούχους.

Η νέα αρχιτεκτονική, με μεγαλύτερη έμφαση στα Εθνικά και Περιφερειακά Σχέδια Εταιρικής Σχέσης, στην επίδοση, στους στόχους, στην τεκμηρίωση και στη διασύνδεση εργαλείων, καθιστά την εθνική προετοιμασία καθοριστική προϋπόθεση επιτυχίας. Η εμπειρία της τρέχουσας περιόδου έχει δείξει ότι η εφαρμογή της ΚΑΠ στην πράξη συχνά επιβαρύνεται από καθυστερήσεις, διοικητικές ασάφειες, πολυπλοκότητα διαδικασιών, επαναλαμβανόμενες υποχρεώσεις και αδυναμίες συντονισμού μεταξύ εμπλεκόμενων δομών. Στη νέα περίοδο, τα ζητήματα αυτά μπορεί να γίνουν ακόμη πιο έντονα, εάν η μετάβαση στο νέο μοντέλο δεν συνοδευτεί από σαφή προετοιμασία.

Για την Ελλάδα, η ανάγκη αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη. Η δομή της ελληνικής παραγωγής, η γεωγραφική διαφοροποίηση, η νησιωτικότητα, οι ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, η ηλικιακή σύνθεση των παραγωγών και οι αυξημένες ανάγκες τεχνικής υποστήριξης σημαίνουν ότι κάθε πρόσθετη διοικητική απαίτηση έχει πραγματικό κόστος. Εάν το νέο πλαίσιο εφαρμογής δεν σχεδιαστεί με βάση τις δυνατότητες των παραγωγών και των δομών που τους υποστηρίζουν, υπάρχει κίνδυνος να δημιουργηθούν καθυστερήσεις πληρωμών, αυξημένα σφάλματα, χαμηλή απορροφητικότητα και αποθάρρυνση συμμετοχής σε παρεμβάσεις.

Η εθνική προετοιμασία πρέπει να ξεκινήσει έγκαιρα και να οργανωθεί με σαφή οδικό χάρτη. Ο σχεδιασμός της νέας ΚΑΠ δεν μπορεί να γίνει μόνο ως άσκηση κατανομής πόρων ανά παρέμβαση. Χρειάζεται να προηγηθεί λειτουργική αξιολόγηση των συστημάτων εφαρμογής: πληρωμές, έλεγχοι, συμβουλευτική, Κέντρα Υποδοχής Δηλώσεων (ΚΥΔ), συνεταιρισμοί, Ομάδες Παραγωγών, πληροφοριακά συστήματα, ροές δεδομένων, ανθρώπινοι πόροι και τεχνική ικανότητα.

Στον σχεδιασμό των επενδυτικών παρεμβάσεων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι καθυστερήσεις εγκρίσεων και εκταμιεύσεων, οι μεταβολές κόστους και η ανάγκη πιο ομαλής ροής προσκλήσεων, ώστε τα επενδυτικά σχέδια να παραμένουν υλοποιήσιμα. Η αξιολόγηση των επενδύσεων πρέπει να αναγνωρίζει ολοκληρωμένες λύσεις παραγωγικού εκσυγχρονισμού και όχι μόνο μεμονωμένες προμήθειες εξοπλισμού, ιδίως όταν αυτές συνδέονται με ανθεκτικότητα, εξοικονόμηση πόρων, ψηφιακή τεκμηρίωση, συλλογικές υποδομές και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Κρίσιμο ζήτημα είναι η διαλειτουργικότητα των συστημάτων. Τα ίδια δεδομένα μπορεί να χρησιμοποιούνται για αιρεσιμότητα, περιβαλλοντικούς δείκτες, ελέγχους, πληρωμές, παρακολούθηση αποτελεσμάτων, διαχείριση κρίσεων και συμβουλευτική υποστήριξη. Εάν αυτά τα συστήματα παραμείνουν αποσπασματικά, ασύνδετα ή υπερβολικά περίπλοκα, η ψηφιακή τεκμηρίωση δεν θα οδηγήσει σε απλούστευση, αλλά σε μεγαλύτερο διοικητικό βάρος, κάτι που η εμπειρία της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου έχει ήδη αναδείξει ως σημαντικό κίνδυνο.

Για τον λόγο αυτό, η διαχείριση δεδομένων πρέπει να σχεδιαστεί με βάση την αρχή της μίας φοράς καταχώρισης και πολλαπλής αξιοποίησης. Ο παραγωγός δεν πρέπει να καλείται να δηλώνει επανειλημμένα τα ίδια στοιχεία σε διαφορετικές πλατφόρμες ή υπηρεσίες. Αντίθετα, το κράτος πρέπει να διαμορφώσει ένα αξιόπιστο, διαλειτουργικό και ασφαλές περιβάλλον, όπου οι πληροφορίες αξιοποιούνται με σαφείς κανόνες, με προστασία των δεδομένων και με πρακτικό όφελος για τη διοίκηση, τον παραγωγό και τις δομές υποστήριξης.

Η διοικητική ικανότητα δεν αφορά μόνο τη δημόσια διοίκηση. Αφορά ολόκληρο το οικοσύστημα εφαρμογής της πολιτικής. Εάν οι παραγωγοί, οι συνεταιρισμοί και οι

τεχνικές δομές δεν έχουν έγκαιρη ενημέρωση, κατάλληλη κατάρτιση, σαφές και σταθερό πλαίσιο εφαρμογής και λειτουργικά πληροφοριακά εργαλεία, η πολιτική θα δυσκολευτεί να εφαρμοστεί, ανεξάρτητα από το πόσο σωστά έχει σχεδιαστεί σε επίπεδο κανονισμών. Η εθνική προετοιμασία πρέπει επομένως να περιλαμβάνει πρόγραμμα ενίσχυσης ικανοτήτων για όλους τους εμπλεκόμενους.

Η αναγνώριση του ρόλου των συνεταιρισμών, των ΚΥΔ και των λοιπών δομών υποστήριξης στην εφαρμογή της νέας ΚΑΠ πρέπει να συνοδεύεται από σαφή όρια, τεχνική υποστήριξη, κατάλληλα εργαλεία και αντίστοιχους πόρους. Δεν πρέπει να οδηγήσει σε απλή μεταφορά διοικητικού βάρους από τον παραγωγό προς τις δομές αυτές χωρίς θεσμική και οικονομική αναγνώριση του πρόσθετου έργου. Παράλληλα, όπου είναι κατάλληλο, οι συνεταιρισμοί πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν ως δικαιούχοι ή φορείς υλοποίησης αναπτυξιακών παρεμβάσεων, με πρακτικά εφικτή πρόσβαση στα σχετικά εργαλεία και προγράμματα.

Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται στη μεταβατική περίοδο. Η μετάβαση από την τρέχουσα ΚΑΠ στη νέα αρχιτεκτονική δεν μπορεί να γίνει απότομα. Υφιστάμενες δεσμεύσεις, επενδυτικά έργα, περιβαλλοντικές παρεμβάσεις, τομεακά προγράμματα και συστήματα πληρωμών πρέπει να συνεχίσουν να λειτουργούν χωρίς κενά. Για τον λόγο αυτό, απαιτούνται επαρκής περίοδος προσαρμογής, επιχειρησιακή προετοιμασία και σαφές μεταβατικό πλαίσιο, ώστε να αποφευχθούν ασυνέχειες, καθυστερήσεις, αβεβαιότητα για τους δικαιούχους και αυξημένος κίνδυνος σφαλμάτων.

Η νέα περίοδος απαιτεί επίσης καλύτερο συντονισμό μεταξύ ευρωπαϊκού και εθνικού επιπέδου. Η Ελλάδα πρέπει να διαμορφώσει έγκαιρα τις θέσεις της, να αξιοποιήσει τους ευρωπαϊκούς διαύλους εκπροσώπησης και να μεταφέρει τις εθνικές ιδιαιτερότητες ως μέρος μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής επιχειρηματολογίας για εφαρμόσιμη, αναλογική και επαρκώς χρηματοδοτημένη ΚΑΠ. Η εθνική στρατηγική δεν πρέπει να είναι απλή προσαρμογή στις τελικές αποφάσεις, αλλά ενεργή προσπάθεια διαμόρφωσης του πλαισίου πριν αυτό κλειδώσει.

Τέλος, η εφαρμογή της νέας ΚΑΠ πρέπει να αποφύγει τον περιφερειακό κατακερματισμό. Η προσαρμογή στις τοπικές ανάγκες είναι απαραίτητη, αλλά πρέπει να γίνει μέσα σε ενιαίο εθνικό πλαίσιο, με κοινές αρχές, σαφείς κανόνες και διαφάνεια. Διαφορετικά, υπάρχει κίνδυνος οι παραγωγοί και οι συνεταιρισμοί να βρεθούν αντιμέτωποι με διαφορετικές ταχύτητες εφαρμογής, άνισες δυνατότητες πρόσβασης και αβεβαιότητα ως προς τους κανόνες.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να καταρτιστεί έγκαιρα Εθνικός Οδικός Χάρτης Μετάβασης για τη νέα ΚΑΠ 2028-2034, με σαφή χρονοδιαγράμματα, αρμοδιότητες, ενδιάμεσα στάδια και μηχανισμούς παρακολούθησης,
- να προηγηθεί λειτουργική αξιολόγηση των δομών εφαρμογής της ΚΑΠ, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων πληρωμών, ελέγχων, συμβουλευτικής, ΚΥΔ, συνεταιρισμών, Ομάδων Παραγωγών και πληροφοριακών υποδομών,
- να διασφαλιστεί ότι η μετάβαση στη νέα αρχιτεκτονική δεν θα οδηγήσει σε καθυστερήσεις πληρωμών, ασυνέχειες υφιστάμενων δεσμεύσεων, απώλεια πόρων ή αύξηση σφαλμάτων εφαρμογής,
- να αναπτυχθούν ενιαία και διαλειτουργικά πληροφοριακά συστήματα, με στόχο την απλούστευση, τη μείωση των επαναλαμβανόμενων δηλώσεων και την αξιοποίηση της ίδιας πληροφορίας για πολλαπλές λειτουργίες,
- να εφαρμοστεί η αρχή της μίας φοράς καταχώρισης και της πολλαπλής αξιοποίησης των δεδομένων, ώστε η ίδια πληροφορία να μη ζητείται επανειλημμένα από παραγωγούς και συνεταιρισμούς, με σαφείς κανόνες για την προστασία, την πρόσβαση και τη χρήση της,
- να ενισχυθεί η διοικητική ικανότητα τόσο της δημόσιας διοίκησης όσο και των δομών που υποστηρίζουν την εφαρμογή της ΚΑΠ στο πεδίο, με σαφείς ρόλους, τεχνική υποστήριξη και αντίστοιχους πόρους,
- να διασφαλιστεί ενιαίο εθνικό πλαίσιο εφαρμογής, με δυνατότητα στοχευμένων προσαρμογών, ώστε να αποφεύγονται περιφερειακός κατακερματισμός και άνισες ταχύτητες εφαρμογής.